

सम्पादकीय

तेल चोरी गर्नेलाई कारबाही

नेपाल आयल निगमले पेट्रोलियम पदार्थ चोरी गरी पेट्रोल पम्पमा बिक्री गर्ने ट्याङ्कर चालक र सहचालकहरूलाई कारबाही गरेको छ । निगमको कुनै पनि डिपो कार्यालयमा आजीवन प्रवेश निषेध तथा निगमको करार सम्भौतामा सञ्चालनमा रहेका कुनै पनि ट्याङ्कर चलाउन नपाउने गरी कारबाही गरी तेल चोरीविरुद्ध निमर्म भएर अधि बढेको छ ।

रूपन्देहीको भलबारीस्थित नेपाल आयल निगमको डिपोका लागि भारतको अमलेखगञ्जबाट पेट्रोलियम पदार्थ ल्याइन्छ । त्यहाबाट ल्याएका तीन वटा ट्याङ्करलाई भैरहवामा रहेको सराफ आयल स्टोर्समा तेल भिक्दै गरेको अवस्थामा प्रहरीले मंगलबार नियन्त्रणमा लिएको थियो । प्रहरीले एक जना सहचालक मसुद अजहर हुसेन र चालक दुर्गेश चाईलाई पक्राउ गरेपनि अरु फरार भएका छन् ।

पेट्रोलियम पदार्थ चोरी गरी पेट्रोल पम्पमा भिक्दै गरेका तिन वटै ट्याङ्कलाई निगमको ढुवानी बिनियमावली २०७३ को विनियम १७ र १७ घ बमोजिम तीन महिनाका लागि निलम्बन गरेको छ । अनधिकृत रूपमा पेट्रोलियम पदार्थ निकालिएको भेटिएपछि ट्याङ्कर धनी, चालक, सहचालक र पेट्रोल पम्प सञ्चालकलाई निगमको नियमअनुसार कारबाही गरेर गरेको छ । जस अनुसार अनधिकृत रूपमा पेट्रोलियम पदार्थ खरिद गर्ने भैरहवाको सराफ आयल स्टोर्सलाई नेपाल आयल निगम लिमिटेड बिक्रेता नियमावली २०७५ को विनियम २९ र ३३ बमोजिम एक लाख रुपैयाँ जरिवाना र ६ महिना सम्म आपूर्ति बन्द गरिने छ । उक्त आयल स्टोर्स मंगलबारदेखि नै शील भइसकेको छ । पेट्रोलियम चोरी गर्दागर्दै नियन्त्रणमा लिएका तीन बाहेक अरु चालक सहचालक पनि चोरीमा संलग्न भएका हुन सक्छन् । पक्राउ गरेका व्यक्तिले यस अधि पनि पटक पटक चोरी गरेका हुन सक्छन् । ती सबैको अनुसन्धान गरी सत्य तथ्य पत्ता लगाउनुपर्छ । नेपाल आयल निगमले ढुवानीका क्रममा पेट्रोलियम पदार्थ चोरी तथा अनधिकृत रूपमा बिक्री हुन नदिन ट्याङ्करमा विशेष शील तथा तालाबन्दी गर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस्तो शील लोडिङ र अनलोडिङ हुने निर्धारित स्थानमा मात्र खोल्न मिल्ने हुन्छ । यति हुँदाहुँदै चोरी कसरी सम्भव भयो ? निगमका कर्मचारीको समेत संलग्नता वा मिलेमतो हुन सक्ने भएकाले कमजोरी भए निगमका कर्मचारीलाई पनि कारबाहीको दायरामा ल्याउनुपर्छ । पेट्रोल ढुवानी गर्ने टयाङ्करबाटै चोरी भएको यो घटना नयाँ होइन, विगतमा पनि यस्ता घटनामा संलग्नलाई पक्राउ गरी कारवाही गरिएको थियो । अहिले पुनः संगठित गिरोह लागेको फेला परेकोले आगामी दिनमा यस्तो गलत काममा लाग्नबाट निरुत्साहित गर्न सरकार निमर्म बन्नुपर्छ । कानुनको पालना र कार्यान्वयन गर्न सक्दा कमजोरी गर्नेहरु कानुनी फन्दामा पर्छन् । कमजोरी गर्नेलाई कारबाहीको दायरामा ल्याउँदा मात्रै बजारमा मौलाएको मनपरीतन्त्र कमजोर हुँदै जान्छ ।

२०८३ असोज ०१, बिहीबार

Thursday September 17, 2026

भोटेकोसी बाढीले सिकाएको पाठ

नेपाल विश्वमा सबै मुलुकभन्दा बढी हरितगृह ग्यास उत्सर्जन गर्ने चीन र तेस्रो बढी उत्सर्जन गर्ने भारतबिच हिमालयको काखमा अवस्थित छ । समुद्री सतहदेखि ७० मिटर उचाइदेखि ८,८४८.८६ मिटरसम्म उचाइको भौगोलिक विविधता भएको नेपालमा करिब ६ हजार साना-ठुला नदी, तीन हजारभन्दा बढी हिमाल, तीन हजार २५२ वटा हिमनदी र दुई हजार ३२३ वटा हिमताल रहेको तथ्यांक छ । भारतीय उपमहाद्वीपमा बगेर जाने पानीको स्रोत पनि हिमालय नै हो । नेपाल जलवायु परिवर्तनको हिसाबले चौथो, बाढीपहिरोलगायत प्रकोपका हिसाबले विश्वको ११औँ जोखिमपूर्ण स्थानमा रहनुले प्राकृतिक विपत्तबाट हुन सक्ने जोखिमजन्य अवस्थालाई प्रस्ट पार्छ । यसै सिलसिलामा यही १० भदौको बिहान रसुवाको भोटेकोसी नदीमा आएको अप्रत्यासित विनाशकारी बाढीबाट रसुवा, नुवाकोट, धादिङ, गोर्खा, तनहुँलगायत जिल्लाका तटीय क्षेत्रमा ठुलो जनधनको क्षति भई समग्र मुलुकको समग्र अर्थतन्त्रमै गम्भीर नकारात्मक प्रभाव परेको छ ।

धर्मबहादुर बानियाँ

हामीले कसैलाई दोष लगाउनुको

सट्टा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट

सरकारलाई सहयोग गर्नुपर्छ ।

सरकार र नागरिक तहबाट जलवायु

परिवर्तनको असरबाट बच्न

पूर्वतयारी गर्नु अनिवार्य देखिन्छ ।

यस विनाशकारी प्रकोपले दिएको

सबैभन्दा ठुलो पाठ यही हो ।

अन्त्यमा, जलवायु कट्टनीतिमार्फत

भूमण्डलीय उष्मीकरण तथा

जलवायु परिवर्तनका कारण

नेपालले भोग्नुपरेको पीडालाई

विश्वसमक्ष प्रस्तुत गरी जलवायु

न्यायमार्फत् क्षतिपूर्तिका लागि

प्रयास गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

हुन नितान्त आवश्यक छ । र, यसका लागि नेपाल सक्षम पनि छ । यसै सन्दर्भमा लेखकसँग २०७२ को महाभूकम्पमा जग्गी अड्डामा स्थापित विपत् व्यवस्थापन कन्ट्रोल कक्षमा बहुराष्ट्रिय सैन्य समन्वय केन्द्रको प्रमुख समन्वयकर्ताको रूपमा कार्य गरेको अनुभव छ । सो समयमा १८ राष्ट्रका सैन्य र १६ राष्ट्रका गैरसैनिक खोज तथा उद्धार टिम देशका बढी प्रभावित १२ जिल्लामा तैनाथ थिए । यी टिमसँग प्रत्यक्ष संवाद र समन्वय कार्य लेखकमार्फत हुने गर्थ्यो । प्रारम्भिक खोज तथा उद्धार कार्यपश्चात् मित्रराष्ट्र भारतको 'न्याच्युल डिजास्टर रेस्कु फोर्स (एनडिआरएफ)' लाई फिर्ता हुन आदेश दिँदा आनाकानी गरेकाले फिर्ता पठाउन कूटनीतिक कसरतसमेत गर्नुपरेको थियो । तसर्थ, असाधारण अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा (जस्तै वर्तमान अवस्था) आन्तरिक स्रोतबाटै व्यवस्थान गर्न उचित हुन्छ । विदेशी उद्धार सहयोग अनिवार्य भएमा यी टिम नेपालमा तैनाथ हुनुआगावै तिनका लागि समय सीमा तोक्न आवश्यक हुन्छ ।

हाम्रा मुख्य बस्ती, मुख्य राजमार्ग एवं हाइड्रोपावर आयोजना हिमालयमा रहेका हिमनदी र हिमतालबाट बग्ने नदीकिनारमा अवस्थित रहेकाले यी संरचना जोखिमपूर्ण छन् । तसर्थ, यी संरचनाको वैकल्पिक सुरक्षा व्यवस्था हुन र भविष्यमा सञ्चालन हुने विकास कार्यलाई जलवायु परिवर्तनको असरबाट बच्ने गरी सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

भोटेकोसी बाढीबाट नदीकोन्द्रत बस्ती, सडक सञ्जाल एवं पुल पूर्ण रूपमा ध्वस्त भएका छन् । सडक सञ्जालको अभावमा खोज, उद्धार एवं राहत कार्य पूर्ण रूपमा हवाई परिवहनमा भर पर्नुपर्ने बाध्यता छ । तसर्थ, सरकारले भविष्यमा आइपर्न सक्ने विपत्तलाई ध्यानमा राखी नेपाली सेनाको हवाई परिवहन क्षमतालाई विस्तार गर्न आनाकानी गर्नुहुँदैन । खोज, उद्धार तथा राहत कार्य चुनौतीपूर्ण रहे पनि नेपाली सेनाको अग्रणी भूमिका शशंसनीय छ ।

नेपाली सेनामा विपत् व्यवस्थापन निर्देशनालयसहित विशेष उपकरणयुक्त तालिम प्राप्त विपत् व्यवस्थापन बटालियन छन्, तर देशव्यापी रूपमा आइपर्न सक्ने विविध प्रकारका विपत् व्यवस्थापनका लागि पर्याप्त भने छैनन् । विशेष उपकरणविनै आफ्नै नवीनतामार्फत नेपाली सेनाले सम्पन्न गरेको टनेल खोज, उद्धार तथा मेडिकल सहयोग कार्य भन्ने प्रशंसनीय देखिन्छ । तसर्थ, सरकारले नेपाली सेना एवं अन्य सुरक्षा निकायको विपत् व्यवस्थापन क्षमता विस्तारका लागि विलम्ब गर्नु मूर्खता साबित हुनेछ ।

भोटेकोसी प्रकोपले नेपालमा टनेल उद्धार प्रविधि तथा फरेन्सिक क्षमतामा फ्रन्ट शून्त्य क्षमता रहेको संकेत गरेको छ । हाम्रा अधिकांश हाइड्रोपावर आयोजना थिने हिमनदीबाट उत्पन्न हुने नदीकिनारमा अवस्थित रहेकाले भविष्यमा आइपर्नसक्ने नदीकोन्द्रत खोज तथा उद्धार कार्यका लागि टनेल तथा फरेन्सिक विज्ञ नेपालमै उत्पादन गरी आत्मनिर्भर हुन जरुरी देखिन्छ ।

भोटेकोशी बाढी र पूर्वविपत्बाट नेपालले भोग्नुपरेको नोकसानतीर्फ विश्वको ध्यानार्कषण भएको देखिन्छ । अब उप्राप्त नेपालले जलवायुसम्बन्धी सहभागिता जनाउने सबै क्षेत्रीय एवं अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा जलवायु

परिवर्तनबाट नेपाललगायत अन्य पीडित राष्ट्रले भोग्नुपरेका पीडालाई सशक्त रूपमा प्रस्तुत गर्न सक्नुपर्छ । जलवायु एवं विपत् कूटनीति नेपालको परराष्ट्र नीतिको अभिन्न अंग बन्न सक्नुपर्छ ।

हामीले जलवायु असरबाट भोग्नुपरेको समस्याबाट माथि उठ्न क्षेत्रीय एवं अन्तर्राष्ट्रिय अनुदान एवं सुलभ ऋण सहयोग लिने होइन, विश्व बैंकअन्तर्गतको कार्वन फन्डबाट जलवायु न्यायमार्फत् क्षतिपूर्तिका लागि हकदार रहेको व्यहोरा जलवायु कूटनीतिमार्फत् प्रस्तुत हुन सक्नुपर्छ ।

भोटेकोसीको विनाशकारी बाढीलाई भूमण्डलीय उष्मीकरण र जलवायु परिवर्तन, हिमताल तथा हिमनदीको अवस्था, हिमाली क्षेत्रमा भइरहेको परिवर्तनसँग जोडेर वैज्ञानिक अनुसन्धान गर्न आवश्यक छ । तसर्थ, नेपाल, भारत र चीनले संयुक्त रूपमा भोटेकोशी विपत्को सूक्ष्म विश्लेषण र भविष्यका लागि तथ्यांक तथा सूचनाको आदान-प्रदान गर्ने संयन्त्र र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्छ ।

विपत्को समयमा राजधानी एवं देशका प्रमुख सहभा सडक जोड्ने भएपदी वैकल्पिक मार्गको व्यवस्था हुन जरुरी छ । काठमाडौँ-निजगढ फास्ट ट्र्याक समयमै निर्माण भयो भने धेरै हदसम्म सहयोग पुग्न सक्छ ।

भोटेकोशी-त्रिशूली करिडोरजस्तै अन्य करिडोरमा पनि यस्तै बाढी आए ठुलो क्षति हुन सक्ने हुँदा सरकारले अब पूर्वाधार निर्माण गर्दा जलवायु परिवर्तनका प्रभावलाई पूर्वानुमान गरी पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना, संरचना निर्माण, बस्ती व्यवस्थापन तथा सुरक्षित आवासबारे योजनाबद्ध रूपमा अगाडि बढ्नुपर्ने देखिन्छ ।

विगतमा भएका बाढीपहिरो, भूकम्पलगायत विपत्बाट पाठ सिक्ने राज्यले आवश्यक पूर्वतयारी, उपकरण, पूर्वसूचना प्रणाली र आधुनिक प्रविधिमा लगानी गर्न आवश्यक देखिन्छ । खोज, उद्धार तथा राहत कार्यमा तैनाथ हुने सुरक्षा फौजलाई थप सुरक्षा विमा एवं जोखिम भताको व्यवस्था हुन आवश्यक छ ।

यस विपत्ले समन्वय र सूचना आदानप्रदान, विपत्तैत्री पूर्वाधार निर्माण, प्रविधि, यातायात, स्वास्थ्य सेवा क्षेत्रमा रहेका कमी-कमजोरीलाई उजागर गरेको छ । स्रोतसाधन एवं दक्ष जनशक्तिको अभावमा समेत सरकारले निजामती प्रशासन, स्थानीय निकाय, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, स्थानीय जनता, सञ्चार जगत्, विभिन्न वित्तीय संस्थान, व्यवसायी, स्वयंसेवक संगठन, मित्रराष्ट्र, दात्री निकायलगायतको सहयोगमा खोज, उद्धार तथा राहत वितरण कार्य सन्तोषजनक रूपमै सञ्चालन गरिरहेको छ । अहिले देशलाई राष्ट्रिय एकताको खाँचो छ । हामीले कसैलाई दोष लगाउनुको सट्टा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सरकारलाई सहयोग गर्नुपर्छ । सरकार र नागरिक तहबाट जलवायु परिवर्तनको असरबाट बच्न पूर्वतयारी गर्नु अनिवार्य देखिन्छ । यस विनाशकारी प्रकोपले दिएको सबैभन्दा ठुलो पाठ यही हो । अन्त्यमा, जलवायु कूटनीतिमार्फत भूमण्डलीय उष्मीकरण तथा जलवायु परिवर्तनका कारण नेपालले भोग्नुपरेको पीडालाई विश्वसमक्ष प्रस्तुत गरी जलवायु न्यायमार्फत क्षतिपूर्तिका लागि प्रयास गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

नयाँ पत्रिकाबाट

नेप्से परिसूचकमा

२१.१९ अङ्कले गिरावट

काठमाडौँ । मंगलबार सरकारले पूँजीबजार सुधारको लागि ल्याएको कार्ययोजनापछि नेप्से परिसूचकमा आएको सुधार एक दिन पनि टिक्न सकेन । बुधबार नेप्से परिसूचकमा २१.१९ अङ्क घटेर २६१२.४२ चिन्डुमा भरेको छ । त्यस्तै, सेन्सेटिभ इण्डेक्स ३.७७ अङ्क घटेको छ भने फ्लोट इण्डेक्स १.५० अङ्क र सेन्सेटिभ फ्लोट इण्डेक्स १.३२ अङ्क घटेको छ ।

तर नेप्सेसँगै कारोबार रकम पनि घटेको छ । जसमा ३५० स्टकको ५५ हजार ८३१ पटकको कारोबारमा ५ अर्ब ३८ करोड ९५ लाख ७४ हजार रुपैयाँ बराबरको १ करोड ५१ लाख १ हजार किता शेयर खरिदबिक्री भएको छ । मंगलबार ८ अर्ब २९ करोड रुपैयाँको शेयर खरिदबिक्री भएको थियो ।

१३ वटै उपसमूहको परिसूचक घटेको छ । जसमध्ये

जलाविद्युत् उपसमूहको परिसूचक १.०४ प्रतिशत घटेको छ । त्यस्तै, जीवन बिमा उपसमूहको परिसूचक १ प्रतिशतभन्दा बढी घटेको छ भने निर्जीवन बीमा उपसमूहको परिसूचक करिब १ प्रतिशत घटेको छ । नारायणी डेभलपमेन्ट बैंकको शेयर मूल्य सर्वाधिक ९.३७ प्रतिशत बढेको छ । त्यस्तै, हिमाल दोलखा हाइड्रोपावर कम्पनीको शेयर मूल्य करिब साढे ५ प्रतिशत बढेको छ । कारोबारमा आएको एनएमबी हाइब्रिड फण्ड एल २ को इकाईमूल्य ७.७३ प्रतिशत घटेको छ ।

कारोबार रकमका आधारमा हिमाल दोलखा हाइड्रोपावर कम्पनीको ३७ करोड ९५ लाख ६४ हजार रुपैयाँ बराबरको शेयर कारोबार भएको छ । त्यस्तै, रिलायन्स स्पिनज मिल्सको २५ करोड रुपैयाँभन्दा बढीको शेयर किनबेच भएको छ ।

चिया वा कफीजस्ता पेय पदार्थ अत्यधिक तातो अवस्थामा निर्यात रूपमा पिउँदा अन्ननली (खाना नली)को क्यान्सर हुने जोखिम बढ्न सक्ने बेलायतमा गरिएको एक अध्ययनले देखाएको छ ।

अक्सफोर्ड विश्वविद्यालयका अनुसन्धानकर्ताले करिब ९ लाख ७७ हजार जना मध्यम उमेरका महिला तथा पुरुषमा गरेको अध्ययनले यस्तो निष्कर्ष निकालेको हो । अध्ययन इन्टरनेसनल जर्नल अफ क्यान्सर मा प्रकाशित भएको छ ।

अनुसन्धानअनुसार ६५ डिग्री सेल्सियस वा त्यसभन्दा बढी तापक्रमको चिया वा कफीलाई 'धेरै तातो' मानिएको छ । यस्तो अत्यधिक तातो पेय पदार्थ पिउने व्यक्तिमा न्यानो चिया वा कफी पिउनेको तुलनामा अन्ननलीको क्यान्सर हुने जोखिम करिब तीन गुणासम्म बढी देखिएको थियो ।

यद्यपि विशेषज्ञहरूले समग्रमा अन्ननलीको क्यान्सर हुने सम्भावना कम रहेकाले अत्यधिक तातो पेय पदार्थले जोखिम बढाए पनि क्यान्सर हुने सम्भावना तुलनात्मक रूपमा न्यून नै रहने बताएका छन् ।

अनुसन्धानकर्ताका अनुसार अत्यधिक तातो तरल पदार्थ निल्दा त्यसले पेटसम्म पुग्ने क्रममा अन्ननलीको भित्री कोषिकाको तहमा क्षति पुर्‍याउन सक्छ, जसले क्यान्सरको जोखिम बढाउन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

कति तातो चिया-कफी जोखिमपूर्ण ?

अध्ययनले ६५ डिग्री सेल्सियस वा त्यसभन्दा माथिको तापक्रमलाई सम्भावित जोखिमयुक्त मानेको छ । दिनमा ६ वा त्यसभन्दा बढी कप तातो पेय पदार्थ पिउँदा पनि जोखिम बढ्ने देखिएको छ ।

चियामा दूध थप्दा तापक्रम केही घट्न सक्छ । तर केतलीमा पानी उम्लिएलगत्तै बनाइएको चिया वा कफी भने अभै नैकै तातो हुन सक्छ । पानी उम्लिँदा यसको तापक्रम करिब १०० डिग्री सेल्सियस हुन्छ । कपमा ख्वाएपछि पनि तापक्रम करिब ९० देखि ९५ डिग्री सेल्सियससम्म हुन सक्छ ।

त्यसैले अनुसन्धानकर्ताले चिया वा कफी बनाएपछि केही मिनेट पर्खेर तापक्रम घटेपछि मात्र पिउन सुझाव दिएका छन् । क्यान्सर रिसर्च यूकेका अनुसार तातो पेय पदार्थलाई कति समयसम्म चिच्याउने भन्ने निश्चित समय तोक्न कठिन छ ।

तर अत्यधिक तातो हुँदा पिउनुको सट्टा आरामसँग पिउन सकिने तापक्रमसम्म चिच्याएर पिउनु उपयुक्त हुने संस्थाले जनाएको छ ।

अध्ययनकी प्रमुख अनुसन्धानकर्ता डा. केरेन पापियरले दक्षिण अमेरिकामा अत्यधिक तातो 'माते' नामक जडीबुटीजन्य पेय पिउने मानिसमा पनि तातो पेय पदार्थ र

अन्ननलीको क्यान्सरबीच यस्तै सम्बन्ध देखिएको बताइन् । तर कुन तापक्रममा जोखिम स्पष्ट रूपमा बढ्छ भन्ने यकिन गर्न थप अनुसन्धान आवश्यक रहेको उनको भनाइ छ ।

समग्र जोखिम भने कम

अनुसन्धानकर्ताहरूका अनुसार मानिसहरूले अत्यधिक तातो पेय पदार्थ पिउन छाडेमा अन्ननलीको क्यान्सरका करिब १० देखि २० प्रतिशत घटना रोक्न सकिने अनुमान गरिएको छ । अन्ननलीको रक्वांस सेल क्यान्सर दुर्लभ प्रकारको क्यान्सर हो । बेलायतमा यसको जीवनकालीन जोखिम करिब १ प्रतिशत रहेको बताइएको छ ।

त्यसैले अत्यधिक तातो पेय पदार्थले जोखिम बढाउन सक्ने भए पनि यसकै कारण क्यान्सर हुने सम्भावना भने कम रहेको विशेषज्ञहरूले बताएका छन् ।

धूम्रपान र मदिरा सेवनजस्ता अन्य कारण अन्ननलीको क्यान्सरका लागि अफ महत्वपूर्ण जोखिम कारक हुन् । क्यान्सर रिसर्च यूकेकी फिफा महत्वपूर्ण जोखिम कारक हुन् । क्यान्सर रिसर्च यूकेकी फिफा ओसनेले यस प्रकारको क्यान्सरको जोखिम घटाउन धूम्रपान नगर्नु र मदिरा सेवन कम गर्नु सबैभन्दा महत्वपूर्ण उपाय भएको बताइन् ।

अन्ननलीको क्यान्सरका लक्षणमा छाती वा घाँटीमा दुखाप, अपच वा छाती पोल्ने, खाना निल्न समस्या तथा तौल घट्नु लगायतका समस्या देख्न सक्छन् ।

फोन: ८८५७०५८८९३, ८८०७९८०८९३

